

ГЕНЕЗА ТА ЕВОЛЮЦІЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПРАВА У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ БУРЖУАЗНОЇ ПАРАДИГМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ (ДРУГА ПОЛ. XVIII – ПОЧ. XX ст.)

Феномену поліцейського права у радянській юриспруденції традиційно приділялася недостатня увага. Відповідно до домінуючої правової доктрини поліцейське право сприймалося виключно як анахронізм, що підкреслював особливу репресивну спрямованість правоохоронних органів буржуазної держави. Натомість у провідних європейських державах теорія поліцейського права стрімко розвивалася, а дефініція «поліцейське право» була уведена в науковий та практичний обіг для визначення правового регулювання діяльності суб'єктів правоохоронної діяльності, уповноважених на реалізацію поліцейської функції. Поліцейське право не є статичним явищем, оскільки перебуває у стані перманентної еволюції.

Галузь (підгалузь) поліцейського права у сучасній вітчизняній правовій системі відсутня. Своєрідним її аналогом є адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Варто зауважити, що вдосконалення чинного вітчизняного адміністративного законодавства та ефективне реформування системи органів внутрішніх справ неможливе без урахування дореволюційного досвіду організаційно-правового регулювання діяльності поліції, комплексного аналізу сформульованих фундаторами юридичної поліцейстики концепцій поліцейської діяльності, творчого осмислення наукового доробку провідних зарубіжних і вітчизняних поліцейстів.

Останнім часом окремі аспекти (догми) класичного поліцейського права аналізувалися в роботах Ю. Є. Аврутіна [1], К. С. Бельського [2], А. В. Губанова [3], Ю. П. Соловєва [4], Ю. М. Старилова [5] тощо. Водночас у вітчизняній адміністративно-правовій науці донині не сформовано цілісного уявлення щодо специфіки дореволюційної доктрини поліцейського права, особливостей буржуазної парадигми діяльності поліції.

Метою статті є аналіз генези та еволюції дореволюційної поліцейсько-правової теорії і

підходів до визначення правового статусу поліції в умовах становлення буржуазної держави.

Неможливо не погодитися з тезою щодо об'єктивної обумовленості виникнення держави її правоохоронним (поліцейським) призначенням, потребою у безпеці суспільства в цілому та кожного індивіда зокрема. Аксиоматично, що визначальним чинником становлення будь-якої держави є, з одного боку, монополізація нею функції застосування легітимного примусу, а з іншого – здійснення контролю за дотриманням заборони застосування примусу не уповноваженими на це суб'єктами. Вважаємо, що державна монополія на застосування примусу є недостатньою, однак обов'язковою умовою справедливого публічного порядку. Сам державний примус не створює права, однак без державного примусу не може існувати правопорядок. Примус може розглядатися як метод соціального управління, що охоплює сукупність способів і засобів безпосереднього або ж опосередкованого зовнішнього впливу суб'єкта управління на об'єкт управління та полягає у цілеспрямованому обмеженні (скасуванні) свободи його функціонування (розвитку) в інтересах усього суспільства [6, с. 67].

Державна монополія на застосування примусу протягом тривалого часу реалізується переважно поліцією – уніформованим та озброєним органом виконавчої влади, уповноваженим на охорону громадського порядку та забезпечення публічної безпеки. Поліція є не лише органом охорони правопорядку або інструментом екзекуції. На думку німецького дослідника В. Гассемера, у певній державі та в певну епоху вона є регулятором конкретної реляції між примусом і свободою, посідає стратегічне центральне місце у сфері публічної безпеки та усунення загроз [7, с. 29–30].

Як справедливо констатує М. М. Москаленко, починаючи з XVII ст. проблеми змісту

діяльності поліції, механізму її функціонування та інші питання правового характеру набули особливої актуальності, сприяючи зародженню поліцейсько-правової теорії, формуванню поліцейського права [8, с. 14]. Так, у середині XVIII ст. німецькі дослідники наголошували, що поліція – це «загальне управління тим, що належить до облаштованості та зручності життя, до добробуту, чистоти, доброго порядку, зміцнення держави» [9, с. 128]. Із терміном «поліція» ототожнювалося внутрішнє управління, а література з управління йменувалася «поліцейською наукою», що охоплювала описи управлінських справ (випадків, заходів) і виданих у зв'язку з цим інструкцій та практичних вказівок щодо вчинення адміністративних дій [10]. Призначення державної поліцейської діяльності вбачалося у забезпеченні добробуту, безпеки, «щастя громадян» [11, с. 6].

З іншого боку, суспільство постійно прагнуло обмежити компетенцію поліції обов'язком відбиття загроз (небезпек) та охороною правопорядку. Осмислення місця та ролі поліції здійснювалося крізь призму вивчення державної (у першу чергу урядової) діяльності, спрямованої на забезпечення стабільності, громадського порядку та безпеки.

Поліцейське право як самостійна галузь права сформувалося у Німеччині на основі науки про поліцію (камералістики). Цей процес розпочався наприкінці XVII ст. і тривав до початку XIX ст. Ґрунтуючись на понятті суспільного блага, наука про поліцію спочатку сприймала поліцейську діяльність переважно з філософсько-історичної точки зору. Фундатори німецької поліцейстики Й. фон Зонненфельс та І. Г. Г. Юсті одну з визначальних цілей держави вбачали у забезпеченні внутрішньої безпеки та уведення в науковий обіг дефініції «благочиння» (внутрішнього управління). І. Г. Г. Юсті визначав благочиння як науку управління внутрішніми справами держави з метою гармонізації приватних інтересів із загальним благополуччям. Й. фон Зонненфельс наголошував на доцільності звуження поняття «благочиння» до внутрішньої безпеки держави, яку він поділяв на публічну та приватну. Публічна внутрішня безпека ним визначалася як стан, перебуваючи в якому, держава за будь-яких умов на основі загального підпорядкування верхній владі може убезпечитися від деструктивної діяльності суспільних станів або окремих осіб. Приватна внутрішня безпека торкалася діяльності фізичних осіб, питань честі і

власності громадян [12, с. 41–42].

Оскільки на час зародження поліцейського права поняття «поліція» охоплювало майже всю сферу діяльності держави, предметом поліцейського права визначалася сукупність державних і суспільних заходів з метою сприяння інтересам (матеріальним і духовним) народу. Занадто широке коло об'єктів і невизначеність статусу поліцейського права в категоріальному апараті тогочасної юридичної науки тривалий час гальмувало його розвиток.

Ствердження феномену поліцейського права було об'єктивно обумовлено нагальною потребою підвищення ефективності централізованого державного управління шляхом упорядкування нормативних актів, що регламентували юридично значущі суспільні відносини, пов'язані із застосуванням державного примусу. Централізація державного управління значною мірою ґрунтувалася на доктрині «поліцейської держави», що сприяла посиленню ролі поліції у системі органів державної влади, оскільки передбачала необхідність детального нормативного регламентування усіх сфер суспільного життя й можливість втручання держави у приватне життя громадян. Компетенція спеціалізованих органів значно розширювалася, охоплюючи практично всю адміністративну функцію держави.

Водночас ідея тотальної «поліцейзації» суспільного життя була сприйнята не усіма країнами Європи. Зокрема, в Англії, Уельсі та Шотландії окреслилася тенденція до зміцнення системи місцевого самоврядування і децентралізації поліцейської діяльності.

Як засвідчила практика, в країнах континентальної Європи глобальна поліцейська турбота про «безпеку та добробут» негативно відбилася на економічному та політичному розвитку. Розуміння безперспективності спроб втілення ідеї «поліцейської держави» в умовах бурхливого промислового розвитку і соціальної стратифікації суспільства спричинило її подальшу трансформацію у бік буржуазної правової держави. Ревізуючи середньовічну державно-правову доктрину, Г. Г. фон Берг у «Довіднику з німецького поліцейського права» одним із перших здійснив спробу обмежити (уточнити) поліцейську діяльність відповідно до буржуазних правових принципів. Дефініція «поліція» ним була редукована і тлумачилася, з одного боку, як державна репресія заради загального блага («репресія у сфері безпеки»), а з іншого – як спеціальні адміністративні органи, уповноважені використовувати нагляд і

примус з метою охорони громадського порядку та боротьби з правопорушеннями [13].

Протягом XIX – поч. XX ст. у європейських державах тривала дискусія щодо меж поліцейської влади та перспектив інституалізації поліції. Влада більшості держав намагалася уникнути якихось радикальних змін у поліцейській галузі, дотримуючись ідеологем початку XVIII ст. та продовжуючи розглядати поліцію як універсальну контролюючу інстанцію. Однак у середині XIX ст. окремі європейські держави (у першу чергу Пруссія, Баварія, Вюртемберг, Баден) активізували законотворчу діяльність у галузі забезпечення внутрішньої безпеки, ухваливши так звані кримінальні кодекси поліції. З появою цих нормативно-правових актів фактично були визначені перші чіткі обриси сучасного розуміння поліції як «інструменту примусу, контролю і самостійної державної установи» [14, с. 28]. Поліцейська влада полягала у нагляді, вжитті профілактичних заходів, поліцейській юрисдикції. Поліцейське право визначалося як сукупність теоретичних концепцій, нормативно-правових актів, принципів і технологій організації та діяльності поліції. Предмет поліцейського права становила система взаємопов'язаних структурних елементів, а саме: поліцейська функція держави як напрям державної діяльності з метою захисту суспільства від різноманітних протиправних посягань на охоронюване благо; поліцейська діяльність як специфічна форма реалізації поліцейської функції держави з охорони публічного порядку, особистих і майнових благ; інститут поліції як система спеціальних державних органів, уповноважених на реалізацію поліцейської функції та здійснення поліцейської діяльності; система нормативно-правових актів, що регламентували діяльність відповідних державних органів [8, с. 15–16]. Сутність поліції у «матеріальному» сенсі була визначена як функція публічного управління із захисту громадської безпеки та порядку, а також усунення загрозливих ситуацій як для суспільства у цілому, так і для кожного громадянина зокрема. Вплив на суспільство при реалізації цього завдання можливий лише на підставі закону та в порядку, визначеному законом. До поліції у «формальному» сенсі були віднесені усі державні завдання, для виконання яких встановлювалася компетенція поліцейських органів (розслідування кримінальних справ, переслідування злочинців, превентивна діяльність тощо).

Водночас розширювалася сфера адмініст-

ративно-правових відносин у контексті ствердження в низці європейських держав конституційних форм правління й виокремлення виконавчої гілки влади. Як наслідок, виникли нові види відносин у сфері державного управління, для регламентації яких поліцейське право виявилось непридатним. Проблема також полягала у сприйнятті поліцейського права ліберальною громадськістю виключно як феномену абсолютистської держави.

У другій половині XIX ст. у юриспруденції західноєвропейських держав під впливом французької школи адміністративного права відбувся концептуальний поворот до правової держави. До поліцейського права було включено окремі розділи, що раніше охоплювалися державним правом («Органи виконавчої влади», «Державна служба», «Адміністративна юстиція»). Такі зрушення спричинили розширення поняття державного управління і сприяли подальшому формуванню адміністративного права. Поняття «поліція» звузилося і сприймалося як особливий різновид поняття «управління». Поліцейське право набуло статусу підгалузі адміністративного права, норми якого регулювали правоохоронну діяльність виконавчої влади.

У Російській імперії поліцейське право як галузь права, законодавство і наука розвивалося протягом XIX – поч. XX ст. у руслі західноєвропейських традицій, де уявлення щодо поліції асоціювалося з примусовою діяльністю держави із забезпечення публічної безпеки та порядку, а також з органами, що здійснювали подібну діяльність [15]. Так, І. Т. Тарасов розглядав поліцейське право як сукупність правил і норм, що визначають поліцейську діяльність у певній державі в певний час [16, с. 4]. Поліцейська діяльність, на думку І. Є. Андрієвського, полягала у нагляді держави за діями приватних осіб, союзів і товариств з метою забезпечення безпеки і благополуччя, вжитті заходів з метою створення цих умов. До поліцейської діяльності ним було віднесено: поліцейське законодавство, що визначало правові основи діяльності; поліцейську адміністрацію центрального та місцевого рівнів, до компетенції якої були віднесені окремі гілки поліцейської справи; органи виконавчої поліції, які здійснювали правозастосовну практику [17, с. 7].

Водночас в умовах становлення буржуазної державності в російській юриспруденції виникли передумови для формування адміністративного права. А. Ш. Гасаналієв акцентовано наголошує, що трансформація поліцейського

права розпочалася в Росії після скасування кріпацтва і тривала до 1917 р. Формування адміністративного права як галузі права та відповідної науки було спричинене відходом від традицій поліцейської держави й одночасним ствердженням принципів правової держави. Цьому сприяли об'єктивні чинники, а саме: втрата поліцейським правом універсального значення внаслідок суттєвого розширення поля адміністративно-правових відносин, для регулювання яких поліцейське право було занадто вузьким; кардинальна зміна адміністративно-правового статусу особистості, оскільки селянство набуло певних прав; суттєве звуження компетенції поліції внаслідок буржуазних реформ 60–70-х рр. XIX ст., оскільки до відання земських губернських і повітових органів було передано управління окремими сферами (освітою, культурою, соціальним забезпеченням, фінансами, господарством) [18, с. 11–12].

На початку XX ст. в Росії окреслилося два підходи в обґрунтуванні адміністративного права як самостійної галузі та визначенні співвідношення поліцейського та адміністративного права. Окремі фахівці розглядали поліцейське право виключно як адміністративне право (право внутрішнього управління). Зважаючи на специфіку регулювання суспільних відносин, вони наголошували, що адміністративне право, на відміну від поліцейського права, визначає суб'єктом управлінської діяльності не лише уряд та його установи, але й органи місцевого самоврядування, громадські об'єднання, а також фізичних осіб. А. І. Єлістратов підкреслював, що трансформація поліцейського права в адміністративне обумовлювалася необхідністю переходу від системи владовідносин до системи правовідносин, а предметом адміністративного права визначав не власне адміністративну діяльність, а систему правовідносин, що виникає на її ґрунті. Загалом апологети трансформації поліцейського права в адміністративне акцентували увагу на окремих аспектах адміністративно-правової теорії і практики, поява яких обумовлювалася розбудовою правової держави [19, с. 75–77].

Їх опоненти наполягали на самостійному (субстанціональному) характері поліцейської діяльності та відсутності підстав для заміни поняття «поліція» категоріями «адміністрація» або «державне управління». Вони визнавали належність поліції до адміністрації, а поліцейське право розглядали як складову частину адміністративного права. На їх думку,

адміністративне право складалося з двох частин, а саме: поліцейського права та права внутрішнього управління. Поліцейське право визначалося як сукупність правових норм, що регулюють державну діяльність, спрямовану на поліцію безпеки. Термін «поліція безпеки» визначався як діяльність з метою попередження і припинення злочинів. Право внутрішнього управління тлумачилося як сукупність норм права, що регулюють державну діяльність щодо підтримання та охорони здоров'я народу, забезпечення духовного розвитку особистості, упорядкування господарської діяльності [20].

Загалом реформа науки поліцейського права обумовила необхідність вирішення певних правових проблем, а саме: наукового обґрунтування поряд з усталеною категорією «поліцейське право» нового поняття «адміністративне право»; опрацювання універсальних понять «виконавча влада» і «державне управління» для регулювання суспільних відносин, на які не поширювалася дія поліцейського права; тлумачення виконавчої влади як системи органів, що поділяються на «адміністрацію» і «поліцію», з чітким визначенням їх компетенції; переструктурування адміністративно-правового матеріалу за схемою «загальна – особлива частини»; заміни застарілих і недостатньо розроблених категорій «поліція безпеки» і «поліція благоустрою» поняттями «поліція» та «адміністрація»; окреслення і класифікації інституту адміністративного (поліцейського) примусу, правової регламентації примусу у контексті дотримання прав і свобод громадян тощо.

Аналізуючи феномен поліцейського права самодержавної Росії, І. І. Мушкет аргументовано наголошує на необхідності урахування двох визначальних аспектів. З одного боку, поліцейське право як елемент системи права було підгалуззю адміністративного права, норми якого регламентували адміністративно-правовий статус суб'єктів поліцейської діяльності та засади реалізації поліцейської функції. З іншого боку, у системі законодавства поліцейське право розглядалося як міжгалузевий законодавчий масив, що охоплював нормативно-правові акти, де закріплювалися умови та процедури застосування державного примусу [21, с. 6–8].

Резюмуючи вищесказане, зазначимо, що поліцейське право було одним із феноменів періоду ствердження буржуазної держави. Воно залишалось достатньо динамічним явищем, сутнісний об'єктивний аналіз якого можливий

лише за умови врахування характеру певної епохи та домінуючої на той час правової доктрини. Фактично поліцейське право виникло впродовж XVII–XVIII ст. у західноєвропейських державах на основі науки про поліцію, ґрунтованої на філософсько-історичному понятті «загального добробуту». Підстави для розгляду науки про поліцію як юридичної науки відсутні, оскільки її апологети занадто широко тлумачили поліцейську діяльність, не визначали правових меж її реалізації. Суспільство та індивід визнавалися виключно об'єктами управління, а форми та межі державного управління визначалися не правомірністю, а доцільністю. Надмірне розширення поліцейської діяльності в епоху Просвітництва спричинило перегляд сутності й завдань державної влади, а також засад відносин між державою та особою, внаслідок чого наприкінці XVIII ст. поліцейське право сформувалося як самостійна галузь права та наука. Оскільки природа поліцейського права вичерпно визначена не була, варто зважати на те, що, з одного боку, воно розглядалося як сукупність правових норм, що визначали організаційно-правові засади діяльності поліції як органу державної влади, наділеного спеціальною компетенцією у сфері

правоохоронної діяльності. З іншого боку, поліцейське право розглядалося як сукупність теоретичних категорій, принципів, форм, засобів і методів регулювання функціонування механізму державного управління. Еволюція поліцейського права впродовж XIX – на початку XX ст. полягала в інституалізації поліції як спеціалізованого органу виконавчої влади й обмеженні її компетенції завданнями протидії злочинності та охорони громадського порядку.

Поліцейське право самодержавної Російській імперії розвивалося під впливом німецької поліцейстики. На етапі здійснення ліберальних реформ другої половини XIX ст., що спричинили частковий відхід від абсолютистських традицій і ствердження окремих ознак правової держави, ускладнення державної управлінської вертикалі й перегляд правового статусу особистості, об'єктивно виникла потреба вдосконалити адміністративно-правове регулювання суспільних відносин. Формування адміністративного права супроводжувалося втратою поліцейським правом статусу галузі права та фактичною його трансформацією в підгалузь адміністративного права.

Література

1. Аврутин Ю. Е. Полиция и милиция в механизме обеспечения государственной власти в России. Теория, история, перспективы / Ю. Е. Аврутин. – СПб. : Юрид. центр-пресс, 2003. – 501 с.
2. Бельский К. С. Полицейское право : лекц. курс / К. С. Бельский ; под ред. А. В. Куракина. – М. : Дело и сервис, 2004. – 816 с.
3. Губанів А. В. Полиция зарубежных стран: организационно-правовые основы, стратегия и тактика деятельности / А. В. Губанов. – М. : МАЭП, 1999 – 288 с.
4. Соловей Ю. П. Правовое регулирование деятельности милиции в Российской Федерации / Ю. П. Соловей. – Омск : ВШМ МВД РФ, 1993. – 504 с.
5. Стариков Ю. Н. Курс общего административного права : в 3 т. Т. I. История. Наука. Предмет. Нормы. Субъекты / Ю. Н. Стариков. – М. : НОРМА, 2002. – 673 с.
6. Сальников В. П. Убеждение и принуждение в деятельности органов внутренних дел : пособие / В. П. Сальников, В. П. Федоров. – Л. : ВПУ, 1989. – 91 с.
7. Hassemer W. Policja w panstwie prawa / W. Hassemer // Mit represyjnosci albo o znaczeniu prewencji kryminalnej. – Kraków : Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2002. – S. 29–59.
8. Москаленко М. М. Концепция «полицейского права» как идейно-теоретическое основание организации и деятельности полиции дореволюционной России: историко-теоретический аспект : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теория государства и права; история учений о праве и государстве» / М. М. Москаленко. – СПб., 2004. – 22 с.
9. Preu P. Polizeibegriff und Staatsrechtslehre. Die Entwicklung des Polizeibegriffs durch die Rechts- und Staatswissenschaft des 18. Jahrhunderts / P. Preu. – Göttingen, 1983.
10. Sonnenfelds J. Grundsätze der Polizei. Handlung und Finanzwissenschaft. 5 Aufl. / J. Sonnenfelds. – Wien, 1787.
11. Justi J. H. C. von. Die Grundidee zu der Macht und Glückseligkeit der Staaten oder ausführliche Vorstellung der gesamten Polizei-Wissenschaften. Bd. I / J. H. C. Justi. – Göttingen, 1782.
12. Тихомирова М. Л. К вопросу о сущности полицейского права / М. Л. Тихомирова // История государства и права. – 2001. – № 5. – С. 41–43.
13. Berg G. H. Handbuch des Teutschen Polizeirechts. 7 Teile / G. H. Berg. – Hannover, 1799–1809.
14. Jessen R. Polizei, Wohlfahrt und die Anfänge des modernen Sozialstaats während des Kaiserreichs / R. Jessen // Geschichte und Gesellschaft. – 1994. – № 29. – S. 23–31.

15. Бурлакова Р. С. «Полиция печати» в системе полицейского права в XIX – XX вв. [Электронный ресурс] / Р. С. Бурлакова. – Режим доступа: <http://www.yurclub.ru/docs/pravo/1103/16.html>.

16. Тарасов И. Т. Очерк науки полицейского права / И. Т. Тарасов. – М. : Печатня С. П. Яковлева, 1897. – 715 с.

17. Андреевский И. Е. Полицейское право : в 2 т. Т. 1. Полиция безопасности / И. Е. Андреевский. – СПб. : Тип. и лит. А. Е. Ландау, 1874. – 648 с.

18. Гасаналиев А. Ш. Формирование основных институтов административного права и административно-правовая мысль России XIX – начала XX веков : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. юрид. наук : 12.00.01 «Теория государства и права; история учений о праве и государстве» / А. Ш. Гасаналиев. – М., 2000. – 21 с.

19. Соловей Ю. П. Российское полицейское право: история и современность / Ю. П. Соловей // Государство и право. – 1995. – № 6. – С. 75–85.

20. Ивановский В. В. Учебник административного права (Полицейское право. Право внутреннего управления) / В. В. Ивановский. – 4-е изд. – Казань : Типо-лит. В. З. Еремеева, 1911. – 506 с.

21. Мушкет И. И. Генезис «полицейского права» в контексте эволюции правовой системы России (Историко-теоретический анализ) : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01 / И. И. Мушкет. – СПб. : СПбУ МВД РФ, 2003. – 452 с.

Надійшла до редколегії 26.02.2010

Анотація:

Здійснено аналіз генези та еволюції дореволюційної поліцейсько-правової теорії та підходів до визначення правового статусу поліції в умовах становлення буржуазної держави. Особливу увагу приділено з'ясуванню засад класичної німецької поліцейстики, виявленню чинників трансформації поліцейського права у підгалузь адміністративного права, розгляду особливостей розвитку поліцейського права самодержавної Росії.

Осуществлен анализ генезиса и эволюции дореволюционной полицейско-правовой теории и подходов к определению правового статуса полиции в условиях становления буржуазного государства. Особое внимание уделено определению основ классической немецкой полицейстики, определению причин трансформации полицейского права в подотрасль административного права, рассмотрению особенностей развития полицейского права самодержавной России.

Analysis of genesis and evolution of pre-revolution constabulary and legal theory and approaches to determine legal status of police in the conditions of bourgeois state formation is carried out in the article. Special attention is paid to determine bases of classic German science about police, to determine the reasons of transformation of constabulary right in the sub industry of administrative law, to consider features of development of constabulary right of autocratic Russia.

УДК 340. 12

Н. І. САТОХІНА,

аспірант

Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого

РОЗУМІННЯ У ЗДІЙСНЕННІ ПРАВА: ОНТОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

Сьогодні у зв'язку з антропологічним поворотом у методології гуманітарних наук спостерігається підвищення інтересу до інтерпретаційної проблематики в юриспруденції, а відповідно зростає популярність герменевтичних пошуків у праві, центральною проблемою яких є проблема розуміння. Разом із тим, такі дослідження здійснюються переважно в межах методологічного напрямку, спрямованого на виявлення методів практичної інтерпретаційної роботи, наприклад прийняття правового рішення, натомість онтологічний та антропологічний виміри, орієнтовані на експлікацію умов можливості розуміння з метою

дати відповіді на фундаментальні питання філософії права, як правило, залишаються поза увагою дослідників. На перший погляд видається, що онтологічні питання досить віддалені від тих, які вирішують юристи-практики. Разом із тим, навіть за найбільш практичними юридичними дискурсами стоїть імпліцитне переконання, що ми певним чином уже знаємо, що являє собою право. Відповідно й методологічні та епістемологічні герменевтичні дослідження в юриспруденції завжди спираються на певне уявлення про сутність розуміння. Експлікація цих прихованих перед-суджень і є завданням герменевтичної філософії права